

# Kadernota 2024-2027

Kadernota 2024-2027

Olst-Wijhe, 12-06-2023

## Inhoudsopgave

|     |                                                                 |    |
|-----|-----------------------------------------------------------------|----|
| 1   | INLEIDING .....                                                 | 3  |
| 2   | CONTEXT EN UITGANGSPUNTEN .....                                 | 4  |
| 3   | FINANCIEEL MEERJARENPECTIEF 2024-2027 .....                     | 5  |
| 3.1 | Uitwerking meicirculaire 2023-2027 .....                        | 5  |
| 3.2 | Autonome ontwikkelingen .....                                   | 6  |
| 3.3 | Uitvoeringsagenda bestuursakkoord .....                         | 8  |
| 3.4 | Nieuw beleid .....                                              | 13 |
| 4   | FINANCIEEL BELEIDSKADER .....                                   | 15 |
| 5   | Toetsingkader en Begrotingsrichtlijnen 2024-2027 .....          | 18 |
| 5.1 | Toetsingsaspecten Gedeputeerde Staten begroting 2024-2027 ..... | 18 |
| 5.2 | Begrotingsrichtlijnen 2024-2027 .....                           | 18 |

# 1 INLEIDING

Na de verkiezingen heeft de gemeenteraad een Strategische Raadsagenda (SRA) opgesteld en hebben de onderhandelaars van de drie grootste partijen het bestuursakkoord “Focus en Verbinding 2022-2026” opgeleverd. Bij de begroting 2023 is nog geen rekening gehouden met de financiële vertaling van het bestuursakkoord. Wel is een aantal voorstellen gedaan om op belangrijke onderwerpen uit het bestuursakkoord “van de wal te komen” zodat uw raad bij de te maken afwegingen bij de Kadernota 2024 op deze dossiers snel vervolgstappen kan maken.

Inmiddels hebben wij een zogenoemde uitvoeringsagenda voor het bestuursakkoord opgesteld inclusief een financiële vertaling. Deze uitvoeringsagenda vormt onderdeel van de te maken afwegingen bij deze kadernota. Dit alles in een periode waarin de gevolgen van de oorlog in de Oekraïne zich in economisch opzicht doen voelen in de vorm van een stijgende rente en een stijgende inflatie onder meer als gevolg van stijgende energieprijzen. Gevolgen die niet alleen consequenties hebben voor de financiële huishouding van onze gemeente maar zeker ook voor de financiële huishouding van onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Daarbij zien wij dat wij als meest nabije overheid steeds meer en vaker worden aangesproken op taken die formeel dan wel informeel vanuit de rijksoverheid bij de gemeente worden neergelegd.

De kadernota 2024-2027 bevat de kaders voor de begroting 2024 en de meerjarenraming 2024-2027 en de daarbij behorende begrotingsrichtlijnen. Ook wordt het financiële meerjarenperspectief geschetst op basis van de vastgestelde begroting 2023 bij ongewijzigd beleid, aangevuld met de verwachte autonome ontwikkelingen, ontwikkelingen in bestaand beleid en ontwikkelingen in de algemene uitkering op basis van de meicirculaire 2023 met daarin ook de effecten van diverse door de rijksoverheid genomen maatregelen.

Met de vaststelling van deze kadernota worden:

- De algemene begrotingsrichtlijnen vastgesteld;
- De actuele beleids- en budgettaire ontwikkelingen (externe autonome ontwikkelingen en autonome ontwikkelingen bestaand beleid) verwerkt ter voorbereiding op de begroting 2024 en de meerjarenbegroting 2024-2027;
- De financiële consequenties van het uitvoeringsprogramma van het bestuursakkoord “focus en verbinding” en het onderdeel nieuw beleid vertaald naar de meerjarenraming 2024-2027;
- Kaders gesteld ten behoeve van het te voeren financiële beleid ter voorbereiding op de ontwerpbegroting 2024 en de meerjarenraming 2024-2027.

## 2 CONTEXT EN UITGANGSPUNTEN

Het nieuwe financiële meerjarenbeleidskader moet worden vastgesteld in een context van een nog stijgende inflatie en rente veroorzaakt door onder meer de voortdurende oorlog in de Oekraïne. Dit leidt tot autonome kostenstijgingen voor ons als gemeente maar zeker ook voor onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners. Daarnaast is sprake van een voortdurende formele en informele decentralisatie van taken vanuit de rijksoverheid naar gemeenten. Bij de grote maatschappelijke vraagstukken op het terrein van ontwikkelingen op het platteland, wonen, klimaat en in het sociale domein worden gemeenten meer en meer betrokken. Voor een deel kunnen taken worden gekoppeld aan de ambities zoals verwoord in het bestuursakkoord maar voor een deel vraagt dit ook om aanvullende investeringen in de zogenoemde realisatiekracht van de organisatie. Daarbij is het van belang op de te merken dat de huidige realisatiekracht (in financiële en personele zin) is gebaseerd op de gemaakte inhoudelijke keuzes door de gemeenteraad bij de heroverweging in 2021 en de op basis daarvan vastgesteld begroting 2022. De begroting 2023 kent (zoals hiervoor reeds gememoreerd) een beleidsarme invulling zodat bij deze kadernota de beleidsmatige inkleuring van het bestuursakkoord moet plaatsvinden inclusief de daarbij behorende beleidskeuzes.

Uitgangspunt van het financiële beleid is het aanreiken van kaders voor een structureel en reëel evenwicht van de meerjarenbegroting 2024-2027, ofwel een sluitende meerjarenbegroting (zie ook het bestuursakkoord). Dit uitgangspunt is in deze kadernota in het perspectief geplaatst van de ambities die zijn geformuleerd in de strategische raadsagenda en het daarop gebaseerde bestuursakkoord. Dit in de context van de financiële onzekerheid vanaf 2026 zoals reeds geschetst bij de aanbidding van de begroting 2023. Daarbij is aangegeven dat na 2026, het zogenoemde ravijnjaar, de financiële onzekerheid toeneemt, onder andere door de bevrozing van de opschalingskorting los te laten en door een nieuwe financieringssysteem.

Helaas moet worden vastgesteld dat deze financiële onzekerheid voortduurt en als gevolg van autonome ontwikkelingen en het financieel meerjarenperspectief ten opzichte van de begroting 2023 is verslechterd.

Om het bestuursakkoord binnen deze onzekere financiële context toch in uitvoering te kunnen nemen is ervoor gekozen om uitgaven met een incidenteel karakter van een incidentele dekking (reserve nader te bestemmen middelen) te voorzien zodat de jaarschijven 2024 en 2025 van dekking zijn voorzien.

## 3 FINANCIËEL MEERJARENPERSPECTIEF 2024-2027

Hieronder meerjarenbeeld voor de begroting 2024-2027 waarbij rekening is gehouden met:

- Uitwerking meicirculaire 2023;
- Verwachte autonome ontwikkelingen;
- Uitvoeringsagenda bestuursakkoord (bij volledige uitvoering);
- Nieuw beleid kadernota 2024-2027 en volgende jaren.

| Meerjarenbeeld begroting 2024-2027                 | 2024           | 2025           | 2026              | 2027              |
|----------------------------------------------------|----------------|----------------|-------------------|-------------------|
| Saldo begroting 2023-2027 tot en met heden         | 1.662.886      | 2.298.980      | 419.561           | 419.561           |
| Saldo uitwerking Meicirculaire 2023                | 1.830.851      | 1.862.269      | 1.599.135         | 1.413.972         |
| Saldo verwachte autonome ontwikkelingen            | -2.804.134     | -3.149.205     | -3.164.205        | -3.093.893        |
| Saldo uitvoeringsagenda Bestuursakkoord            | -417.500       | -497.500       | -497.500          | -497.500          |
| Nieuw Beleid Kadernota 2024-2027 en volgende jaren | -26.643        | -33.819        | -45.587           | -52.873           |
| <b>Saldo meerjarenbeeld begroting 2024-2027</b>    | <b>245.460</b> | <b>480.725</b> | <b>-1.688.596</b> | <b>-1.810.733</b> |

### 3.1 Uitwerking meicirculaire 2023-2027

De meicirculaire is voor de Kadernota 2024-2027 nader uitgewerkt. Bij het opstellen van de begroting 2024-2027 zal op onderdelen nog een nadere analyse worden gemaakt. Dit kan leiden tot afwijkingen ten opzichte van het huidige beeld.

| Ontwikkelingen Algemene uitkering MC2023                                   | 2024             | 2025             | 2026             | 2027             |
|----------------------------------------------------------------------------|------------------|------------------|------------------|------------------|
| Algemeen: aanpassing accres, LPO, eenheden, aantallen, waardering WOZ, etc | 1.775.179        | 1.742.000        | 1.532.517        | 1.403.066        |
| Ontwikkeling plafond BCF                                                   | 100.000          | 100.000          | 100.000          | 100.000          |
| Aanpassing extra budget jeugdhulp                                          | -44.328          | 20.269           | -33.382          | -89.094          |
| <b>Saldo uitwerking Meicirculaire 2023</b>                                 | <b>1.830.851</b> | <b>1.862.269</b> | <b>1.599.135</b> | <b>1.413.972</b> |

#### a. Algemeen

Door de rijksoverheid wordt samen met gemeenten en provincies gewerkt aan een nieuwe financieringssysteem voor gemeenten dat naar verwachting met ingang van 2026 wordt ingevoerd. De huidige systematiek van samen-trap-op-en-samen-trap-af wordt losgelaten. Vooruitlopend op de invoering van deze nieuwe financieringssysteem is het accres vanaf 2026 aangepast (= verlaagd). Ter compensatie heeft het kabinet in de septembercirculaire 2022 voor 2026 eenmalig € 1 miljard beschikbaar gesteld. Op vrijdag 28 april jl. heeft het kabinet in de Voorjaarsnota 2023 aangekondigd dat dit bedrag vanaf 2027 structureel beschikbaar komt. Op basis van deze uitspraak is geen correctie op het accres van 2027 berekend.

#### b. Jeugdbudget: aanpassing korting 2024, 2025 en 2027

In de begroting 2023-2026 is het extra jeugdbudget, zoals door de arbitragecommissie in 2021-2022 is vastgesteld voor 100% opgenomen. Dit met instemming van de provinciale toezichthouder. Als gevolg

van de te verwachten effecten van de “hervormingsagenda jeugdzorg” zal dit extra budget jaarlijks tot en met 2027 afnemen. Voor 2027 is daarom een verlaging van € 48.000 ten opzichte van 2026 meegenomen. Maandag 17 april j.l. hebben de VNG en het rijk na 1,5 jaar onderhandelen een financieel principeakkoord bereikt voor de Hervormingsagenda jeugd. Het principeakkoord ligt in lijn met de uitspraak van de Commissie van Wijzen (d.d. 18 mei 2021). Het rijk erkent de noodzaak van het aanpassen van het ingroeipad. De eerder ingeboekte bezuiniging wordt met ingang van 2023 tot en met 2025 bevroren. De bedragen voor 2024 en 2025 zijn daarom positief aangepast.

c. Compensatie (hogere) inflatie 2022 tot en met 2024

Door de hoge inflatie in 2022 is in de Voorjaarsnota 2023 aangekondigd dat gemeenten extra worden gecompenseerd in de meicirculaire 2023. Daarnaast wordt de indexering 2023 bijgesteld en de indexering voor 2024 toegevoegd.

## 3.2 Autonome ontwikkelingen

| Autonome ontwikkelingen                               | 2024              | 2025              | 2026              | 2027              |
|-------------------------------------------------------|-------------------|-------------------|-------------------|-------------------|
| Loonmaatregelen: ontwikkeling Cao, wg-lasten, etc     | -850.000          | -900.000          | -875.000          | -825.000          |
| Indexering en autonome groei en ontwikkeling          | -1.791.424        | -1.791.424        | -1.781.424        | -1.775.468        |
| Stelpost indexering                                   | pm                | pm                | pm                | pm                |
| Stelpost energie                                      | 187.500           | pm                | pm                | pm                |
| Kapitaallasten                                        | -2.450            | -2.450            | -2.450            | 27.550            |
| Financiering, effect rentestijging                    | -90.000           | -90.000           | -90.000           | -90.000           |
| Onroerende zaak belasting, indexering en areaal       | 198.000           | 198.000           | 198.000           | 241.000           |
| Taakstelling Heroverweging niet ingevuld              | -17.700           | -17.700           | -17.700           | -17.700           |
| Reserve uitkeringsverplichtingen publiek ambtsdragers | -75.000           | -75.000           | -75.000           | -75.000           |
| Voorziening wethouders pensioenen: toevoeging rente   | -25.000           | -25.000           | -25.000           | -25.000           |
| Implementatie Omgevingswet,                           | -330.000          |                   |                   |                   |
| - met dekking via reserve Nader te bestemmen middelen | 330.000           |                   |                   |                   |
| Woningbouw                                            | -145.000          | -145.000          | -145.000          | -145.000          |
| SvM extra budget voor hogere investering              |                   |                   | -50.000           | -120.000          |
| Toekomstvisie Bibliotheek Wijhe                       | -54.000           |                   |                   |                   |
| - met dekking via reserve Nader te bestemmen middelen | 54.000            |                   |                   |                   |
| Extra formatie door autonome takengroei               | -184.275          | -289.275          | -289.275          | -289.275          |
| DOWR contractmanagement en servicedesk                | -8.785            | -11.356           | -11.356           |                   |
| I-uitvoeringsplannen                                  | -24.000           | -29.000           |                   |                   |
| - met dekking via reserve Nader te bestemmen middelen | 24.000            | 29.000            |                   |                   |
| <b>Saldo autonome ontwikkelingen</b>                  | <b>-2.804.134</b> | <b>-3.149.205</b> | <b>-3.164.205</b> | <b>-3.093.893</b> |

a. Loonkostenmutatie gemeentepersoneel

In de meerjarenraming 2024-2027 moet rekening worden gehouden met de ontwikkelingen in de CAO-gemeenten én ontwikkelingen met betrekking tot de sociale lasten en de werkgeverspremies. De CAO-gemeenten loopt door tot 1 januari 2024. Op basis van de gemaakte afspraken bestaat de verwachting dat voor het jaar 2024 rekening moet worden met een stijging van tenminste 3% van de loonsom, ten opzichte van de salarisbedragen die gelden per 2 januari 2023. Daarnaast moet rekening worden gehouden met een stijging van 1% in verband met verhoging van de werkgeverspremies. Dit betekent in totaal een stijging van ongeveer € 800.000. Daarnaast is rekening gehouden met de in de CAO opgenomen Regeling Vervroegd Uittreden voor oudere werknemers. Vooralsnog wordt ingeschat dat twee medewerkers hiervan gebruik gaan maken, maar mogelijk dat dit aantal nog hoger gaat worden.

b. Indexering en ontwikkeling

De indexering is bepaald op basis van bestaande afspraken, verbonden partijen, lopende contracten en verwachte indexcijfers. Daarnaast is op onderdelen rekening gehouden met verwachte autonome groei en ontwikkeling.

Door de hoge inflatie vanaf 2022 zijn indexeringscijfers voor 2022 en 2023 aangepast, waardoor de uitkomst van de indexering voor 2024 op alle onderdelen hoog uitvalt. De groei en ontwikkeling zit vooral op Wmo en Jeugd zorg maar bijvoorbeeld ook op leerlingenvervoer en samenwerkingsverband DOWR.

c. Stelpost indexering

In de begroting 2023-2026 is een stelpost indexering van € 150.000 opgenomen. Deze stelpost is bedoeld voor budgetten die al jaren niet zijn geïndexeerd en waarvoor is vastgesteld dat dit, op onderdelen in de huidige tijd niet meer houdbaar zal zijn. Inmiddels is € 25.000 van dit bedrag besteed. Bij de vaststelling van de begroting 2023-2026 resteerde nog een structurele stelpost van € 125.000.

Bij het opstellen van de begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027 zal een nadere invulling worden gegeven aan deze post. Op basis daarvan kan worden vastgesteld in hoeverre deze post nog moet worden aangewend of (gedeeltelijk) kan vrijvallen.

d. Stelpost energie

In de begroting 2023-2026 is ook een stelpost energie opgenomen voor de verwachte hogere energielasten van het gemeentelijk vastgoed en de maatschappelijk partners die meeliften op onze energiecontracten. Op basis van de gegevens over het verbruik over 2022 zullen nieuwe ramingen worden opgesteld zodat bij de begroting 2024-2027 een betere inschatting kan worden gemaakt. Gelet op de actuele ontwikkelingen op de energiemarkt wordt het verantwoord geacht om het bedrag dat is opgenomen voor de jaarschijf 2024 zijnde een bedrag van € 562.500 terug te brengen naar het bedrag dat is geraamd voor de jaren 2025 t/m 2027 zijnde een bedrag van € 375.000.

e. Kapitaallasten

Naast kleine aanpassingen in de investeringsbedragen is in 2027 vooral een vrijval van rentelasten te zien als gevolg van afschrijving van de investeringsbedragen.

f. Financiering

Als gevolg van alle ontwikkelingen zien we een stijging van het rentepercentage, waardoor onze financieringskosten toenemen. Vooruitlopend op een definitieve berekening bij de begroting 2024-2027 wordt een nadelig effect voorzien van € 90.000 door de stijging van het rentepercentage op kortlopende geldleningen van 1,5% naar 3%.

g. Onroerende zaakbelasting

De opbrengst uit onroerende zaakbelasting is geïndexeerd conform de geldende afspraak, zoals in de richtlijnen is verwoord. Voor 2024 wordt de opbrengst met 3,9% verhoogd, zijnde het percentage van de prijsindexering. Daarnaast is voor 2027 een areaaluitbreiding verwerkt van €43.000.

h. Overige autonome ontwikkelingen

De overige autonome ontwikkelingen met een financiële impact zijn:

- Taakstelling Heroverweging

De realisering van de taakstelling Heroverweging is iets lager uitgevallen. Het verschil is nu ingebracht in de Kadernota.

- Reserve uitkeringsplichtige publieke ambtsdragers

Aftredende bestuurders hebben recht op een uitkering (wachtgeld) voor rekening van de gemeente. Hiervoor is in het verleden een reserve gevormd. De gevormde reserve biedt voor de toekomst onvoldoende dekking, zodat structureel een toevoeging noodzakelijk is.

- Voorziening wethouders pensioenen

De rekenrente voor de actuariële berekening voor de voorziening wethouders pensioenen is in 2022 verhoogd. Dit betekent structureel een hogere toevoeging aan deze voorziening.

- Implementatie Omgevingswet

Bij de invoering van de omgevingswet gaat het om éénmalige implementatiekosten. Deze kosten zullen worden gedekt uit de reserve nader te bestemmen middelen.

- Woningbouw

Gelet op de actualiteit en urgentie is gekozen om aan de aanvullend benodigde formatie reeds vanaf 2023 structureel in te vullen en opgenomen als een “autonome ontwikkeling”. Het gaat hierbij om een bedrag van € 145.000.

- Scholen voor Morgen, cluster Olst

Als gevolg van zowel prijsstijging als rentestijging in 2022 zijn de investeringskosten voor de scholenbouw in Olst en Wijhe gestegen. Vooruitlopend op de uitkomsten van de aanbesteding zijn de verwachte kosten voor de nieuwbouw in beeld gebracht en de benodigde budgetten berekend. Vanaf 2026 is ten opzichte van de reeds gereserveerde middelen extra budget nodig.

- Toekomstvisie Bibliotheek Wijhe.

In het afgelopen half jaar is een onderzoek uitgevoerd naar een passende toekomstbestendige invulling van het bibliotheekwerk in Wijhe. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek wordt voorgesteld om een servicepunt te realiseren in Wijhe. Hiervoor is een éénmalig bedrag nodig van € 54.000 voor 2024 voor de exploitatie van dit servicepunt. Dit wordt gedekt uit de reserve nader te bestemmen middelen. Structureel kan het servicepunt vanaf 2025 gefinancierd worden uit de extra middelen die het Rijk via het gemeentefonds beschikbaar stelt voor de versterking van het bibliotheekwerk.

- Extra formatie door autonome takengroei

Als gevolg van een toenemend takenpakket voor de gemeente is extra formatie nodig. De extra formatie is nodig voor de uitvoering Omgevingswet en APV, uitbreiding concern controltaken en ondersteuning, en voor strategisch organisatie advies.

- Beveiliging en ondersteuning ICT

In verband met gestegen kosten voor beveiliging van onze ICT-systemen en als gevolg van de groei van het aantal accounts en de ondersteuning zijn voor de jaren 2024-2025 en 2026 extra bedragen opgenomen.

- I-uitvoeringsplannen

Onze gemeente staat voor grote maatschappelijke opgaven. Data en digitalisering spelen hierin een essentiële rol. In jaarlijkse uitvoeringsplannen wordt het strategisch informatieplan (stip) van de gemeenten Deventer, Olst-Wijhe en Raalte uitgewerkt naar concrete initiatieven. Een aantal initiatieven hebben te maken met de noodzakelijke implementatie c.q. vervanging van nieuwe systemen. Het betreft hier € 24.000 voor 2024 en € 29.000 voor 2025. Omdat het hierbij gaat om éénmalige kosten worden deze bedragen gedekt uit de reserve nader te bestemmen middelen.

### 3.3 Uitvoeringsagenda bestuursakkoord

Zoals reeds in de inleiding aangegeven is in 2023 een éénmalig budget beschikbaar gesteld om op een aantal thema's van het bestuursakkoord een start te kunnen maken met de uitvoering vooruitlopend op het nog vast te stellen uitvoeringsprogramma. Deze budgetten zijn in onderstaand overzicht weergegeven.

| Budgetten 2023 uitvoering SRA en BA              | 2023            |
|--------------------------------------------------|-----------------|
| Aanleg natuurbosjes/herdenkingsbos               | -15.000         |
| Bijdrage ervencoaches                            | -7.500          |
| Projectmatige aanpak erenissen top 5             | -10.000         |
| Opstellen Sociale Toekomstvisie 2.0              | -50.000         |
| Uitvoering modern personeelsbeleid               | -25.000         |
| Basisdienstverlening op orde                     | -50.000         |
| Faciliteren Participatie                         | -30.000         |
| Stelpost uitvoerint SRA en BA                    | -300.000        |
| <b>Saldo budgetten 2023 uitvoering SRA en BA</b> | <b>-487.500</b> |

Op basis van de strategische raadsagenda en het bestuursakkoord “Focus en verbinding” heeft het college een uitvoeringsagenda opgesteld. De ambities zijn afgezet tegen de gemaakte keuzes bij de heroverwegingsoperatie en getoetst op inhoudelijke congruentie en realisatiekracht in termen van financiën, menskracht en tijd (planning). De uitvoeringsagenda is als bijlage 1 aan deze kadernota toegevoegd. In de bedragen zoals opgenomen in volgend overzicht wordt uitgegaan van een volledige uitvoering van het uitvoeringsprogramma.

| <b>Uitvoeringsagenda Bestuursakkoord</b>                          | <b>2024</b>     | <b>2025</b>     | <b>2026</b>     | <b>2027</b>     |
|-------------------------------------------------------------------|-----------------|-----------------|-----------------|-----------------|
| <b>Woningbouw</b>                                                 |                 |                 |                 |                 |
| Klimaat en energie, met dekking door:                             | -350.000        | -350.000        | -350.000        | -350.000        |
| - Incidentele rijksmiddelen voor versnelling klimaatdoelen        | 350.000         | 350.000         | 350.000         | 350.000         |
| <b>Vitale gemeente, vitale kernen en een vitaal buitengebied:</b> |                 |                 |                 |                 |
| - Ervencoaches                                                    | -7.500          | -7.500          | -7.500          | -7.500          |
| - Capaciteit gebiedsagenda Salland                                | -50.000         | -50.000         | -50.000         | -50.000         |
| <b>Sociaal domein:</b>                                            |                 |                 |                 |                 |
| - Vervallen taakstelling HO minimabeleid                          | -140.000        | -140.000        | -140.000        | -140.000        |
| - Vervallen taakstelling HO voorl. veld SD                        | -80.000         | -80.000         | -80.000         | -80.000         |
| - Activiteiten tegen eenzaamheid                                  | -30.000         | -30.000         | -30.000         | -30.000         |
| - Preventie activiteiten uit Sociale Toekomstvisie 2.0            | -50.000         | -50.000         | -50.000         | -50.000         |
| - Uitvoering sociale toekomstvisie                                | -209.000        | -209.000        | -148.000        | -135.000        |
| Met dekking via brede SPUK IZA/GALA                               | 209.000         | 209.000         | 148.000         | 135.000         |
| <b>Leefbaarheid:</b>                                              |                 |                 |                 |                 |
| - Vervallen taakstelling HO onderhoud Openbare ruimte             | -60.000         | -60.000         | -60.000         | -60.000         |
| <b>Economie (en recreatie en cultuur):</b>                        |                 |                 |                 |                 |
| - Gebiedsmanager                                                  | -50.000         | -50.000         |                 |                 |
| met dekking uit reserve nader te bestemmen middelen               | 50.000          | 50.000          |                 |                 |
| - Uitvoeringsprogramma                                            | pm              | pm              | pm              | pm              |
| <b>In verbinding met onze inwoners:</b>                           |                 |                 |                 |                 |
| - Uitvoeringsprogramma dienstverlening                            | -50.000         | -50.000         |                 |                 |
| met dekking uit reserve nader te bestemmen middelen               | 50.000          | 50.000          |                 |                 |
| - Uitvoeringsprogramma overheidsparticipatie                      | -90.000         | -70.000         |                 |                 |
| met dekking uit reserve nader te bestemmen middelen               | 90.000          | 70.000          |                 |                 |
| - Voorzieningenhart Wesepe                                        | pm              | pm              | pm              | pm              |
| In verbinding met de raad                                         | pm              | pm              | pm              | pm              |
| <b>In verbinding met onze omgeving:</b>                           |                 |                 |                 |                 |
| - formatie bestuursadviseur/strategisch adviseur                  |                 | -80.000         | -80.000         | -80.000         |
| Ontwikkelrichting organisatie Olst-Wijhe                          |                 |                 |                 |                 |
| Financieel kader                                                  | nvt             | nvt             | nvt             | nvt             |
| <b>Saldo uitvoeringsagenda Bestuursakkoord</b>                    | <b>-417.500</b> | <b>-497.500</b> | <b>-497.500</b> | <b>-497.500</b> |

### Thema “woningbouw”

In het kader van de bestuurlijke heroverweging in 2021 is de focus op wonen gelegd. We willen een toekomstbestendige eigennijze woongemeente worden en blijven met een groei van 1.000 tot 1.200 woningen in 10 jaar. De kaders hiervoor zijn vastgesteld in de woonvisie 2022-2026 en het nog vast te stellen masterplan wonen en het uitvoeringsprogramma wonen. De ambitie is congruent aan de heroverweging en is inmiddels in uitvoering genomen.

Gelet op de actualiteit en urgentie is gekozen om aan de aanvullend benodigde formatie reeds vanaf 2023 structureel in te vullen en opgenomen als een “autonome ontwikkeling”. Het gaat hierbij om een bedrag van € 145.000.

### Thema “klimaat en energie”

Olst-Wijhe maakt zich hard om de klimaatdoelen te halen. Hiervoor zetten we in op een actieve integrale aanpak. Deze ambitie uit het bestuursakkoord laat op dit thema over het algemeen een hoger ambitieniveau zien dan de uitgangspunten vastgelegd bij de heroverweging. Ook de rolneming van de gemeente op het thema klimaat en energie is een meer initiërende. Hierbij zal de inzet vooral liggen op de uitvoering van de bestaande beleidskaders (oogsten) en niet op het ontwikkelen van nieuwe beleidsdoelen c.q. ambities. Ten aanzien van de ontwikkeling van windenergie past nog de kanttekening dat windenergie in de nog op te stellen omgevingsvisie wel als thema zal worden meegenomen.

Voor de periode 2023-2025 is vanuit het landelijke klimaatakkoord een bedrag van € 350.000 per jaar (naar verwachting structureel) beschikbaar om het bestuursakkoord uit te kunnen voeren. Dit wordt voor een belangrijk deel aangewend voor versterking van de organisatie op dit punt om de ambities uit het bestuursakkoord waar te kunnen maken. Voor de aanleg van natuurspeelbosjes/herdenkingsbosjes is bij de begroting 2023 een eenmalig bedrag beschikbaar gesteld van € 15.000. Dit betekent dat er geen nadere financiële inbreng in deze kadernota nodig is.

#### Thema “vitale gemeente, vitale kernen en een vitaal buitengebied”

Ons landelijk gebied is van groot belang voor de leefbaarheid en bedrijvigheid van onze gemeente, het is ons land van waarde. De druk op het buitengebied is groot ofwel: “de strijd om de ruimte is begonnen”. Het platteland is in transitie. De veranderingen brengen spanningen met zich mee. Deze ontwikkelingen maken het noodzakelijk dat de ambities in het bestuursakkoord ten opzichte van de heroverweging zijn geactualiseerd c.q. naar boven toe zijn bijgesteld. Het gaat hierbij om thema's als de aanpak van de stikstofcrisis, ruimte voor vitale landbouw en sociaal-economische vraagstukken. Deze ambities moeten in belangrijke mate hun vertaalslag krijgen in de omgevingsvisie en de gebiedsagenda Salland in de aanloop naar de start van het provinciaal programma landelijk gebied (PPLG). Dit zal in samenwerking met de andere Sallandse gemeenten en de provincie Overijssel worden vormgegeven: “grensontkennende werkwijze”. De in het bestuursakkoord genoemde ambitie om ons als pilotgemeente aan te bieden is inmiddels achterhaald. Aanvullend op het bestuursakkoord wordt een interventie overwogen op het KGO-beleid. In plaats van de huidige lijn van losstaande initiatieven (laat duizend bloemen bloeien) wordt de optie van meer concentratie gezien. De omgevingsvisie en de sociale toekomstvisie worden op inhoud en proces zoveel mogelijk aan elkaar gekoppeld. De concrete vertaling vindt waar mogelijk plaats in de dorpsontwikkelingsplannen (te duiden als dorpsambitieplannen).

Om te kunnen participeren in de ontwikkelingen in het landelijk gebied is een aanvullend bedrag van € 50.000 opgenomen in de kadernota. Daarnaast is in de begroting 2023 eenmalig een bedrag van € 7.500 opgenomen voor de ervencoach. Dit bedrag is als structureel bedrag opgenomen in de kadernota vanaf 2024.

#### Thema “sociaal domein”

In Olst-Wijhe streven we naar een inclusieve samenleving: alle inwoners, jong en oud, met of zonder beperking voelen zich hier thuis, doen mee op maat en werken naar vermogen. Denkrichting voor het handelen van zowel gemeente als professionals in het sociaal domein is niet van binnen naar buiten, maar vanuit de bedoeling, kijkend naar de leefwereld van de mensen. Bij de heroverwegingsoperatie is een afzonderlijke Task Force Sociaal Domein uitgevoerd. De uiteindelijke vertaling zal plaatsvinden in de sociale toekomstvisie met nadrukkelijke aandacht voor het voorliggende veld. Daarbij heeft de raad bij de oplevering van de bestuursopdracht voorliggend veld besloten om de voorgenomen bezuiniging nog niet in te voeren en te betrekken bij de afweging van de kadernota 2024 e.v. Bij de ambities zoals verwoord in het bestuursakkoord, een nieuwe sociale toekomstvisie waarin preventie een belangrijke krijgt, past op voorhand geen bezuiniging op het voorliggende veld. De gerealiseerde bezuiniging van € 80.000 door een effectievere en efficiëntere inzet van middelen zullen dan ook in eerste instantie worden ingezet voor het versterken van de preventie-activiteiten binnen het sociaal domein. Het terugdraaien van de heroverwegingsmaatregel vraagt om structurele inbreng in de kadernota van € 160.000.

Voor de uitvoering van de sociale toekomstvisie is in 2023 eenmalig bedrag van € 50.000 beschikbaar.

Het voornemen in het bestuursakkoord om te komen tot een effectievere aanpak van de participatiewet wordt gekoppeld aan de planvorming van de minister van armoedebestrijding.

Hiervoor zijn op voorhand geen extra middelen nodig.

Het armoedevraagstuk (hogere energielasten en stijgende inflatie) vraagt om een hernieuwde afweging van de maatregel uit de heroverwegingsoperatie bij de kadernota 2024-2027. Voor het college is relevant dat het bestaansminimum voor de inwoners van onze gemeente wordt gegarandeerd. Het bestaansminimum kan per inwoner en per situatie verschillen. Onderzocht zal worden wat wij in onze gemeente voor onze inwoners een aanvaardbaar bestaansminimum vinden. Dit onderzoek zal in de komende bestuursperiode worden afgerond. Na bepaling van het in onze gemeente aanvaardbare bestaansminimum zal in de uitvoering waar nodig maatwerk worden geleverd.

Het terugdraaien van de heroverwegingsmaatregel vraagt om een structurele inbreng in de kadernota van € 140.000.

Bij de uitvoering van het sportakkoord zal worden aangesloten op het rijksbeleid. De beschikbare middelen die voortkomen uit de zogenoemde GALA-regeling (bundelt ongeveer 15 regelingen op het gebied van sport en bewegen, gezondheid en preventie en de zogenoemde sociale basis. Het gaat hierbij om een bedrag van € 300.000 met ingang van 2024, waarvan € 209.000 nieuw geld. De inzet van deze middelen zullen beleidsmatig worden betrokken bij de sociale toekomstvisie als onderdeel van het voorliggende veld.

#### Thema “Leefbaarheid”

Leefbaarheid staat centraal in het bestuursakkoord en in de strategische raadsagenda waarin wij twee prominente aandachtsgebieden onderscheiden: de fysieke ruimte en de sociale component.

Bij de projectmatige aanpak van de ergernissen top 5 zal een link worden gelegd met het aantal meldingen openbare ruimte met als doelstelling, het aantal meldingen in de komende bestuursperiode te verminderen. Voor het maken van een plan van aanpak is voor 2023 een bedrag van € 10.000 beschikbaar. Waar mogelijk wordt aangesloten op projecten die worden uitgevoerd in het kader van het meerjareninvesteringsprogramma (mijp) of woningbouw. In aanvulling daarop vraag een structurele brede aanpak om het terugdraaien van de bezuiniging van € 60.000 uit de heroverwegingsoperatie. Dit bedrag is ingebracht in de kadernota 2024-2027.

Bij het benadrukken van de sociale betrokkenheid gaat het niet alleen om “houding en gedrag” maar ook om het faciliteren en verbinden en actief (bestuurlijk) meedenken (zoals bijvoorbeeld bij evenementenvergunningen). Het is niet de bedoeling dat hiervoor extra middelen worden vrijgemaakt. In het uitvoeringsprogramma dienstverlening zal hier nader aandacht aan worden geschonken. Voor het uitdagen van inwoners om met verbeteringen te komen in de buurt (right to challenge) zal op voorhand geen extra budget worden vrijgemaakt. In het plan van aanpak participatie zal hieraan een nadere concretisering worden verbonden.

Bij de ambitie om vergunningen eenvoudiger te kunnen verkrijgen past de kanttekening dat er ook aandacht moet zijn voor de contramal: vergunningen zijn ook bedoeld om veiligheid en belangen van andere inwoners te dienen.

Met de invulling van de rol van “kernenwethouder” is inmiddels een start gemaakt.

Preventie en strenger handhaven kan worden geduid als toezicht in de sfeer van ogen en oren. Bij de heroverwegingsoperatie is extra boa-capaciteit ingezet op handhaving waarmee deze ambitie als voldoende ingevuld wordt gezien. Ten aanzien van preventie wordt ingezet op de verbinding van eigen verantwoordelijkheid van inwoners in relatie met het versterken van het voorliggend veld.

#### Thema “economie (en recreatie en cultuur)”

Door middel van vaststelling van de bestuursopdracht economie zijn voldoende randvoorwaarden geschapen om de ambities uit het bestuursakkoord tot uitvoering te kunnen brengen.

Aanvullend hierop vraagt de ambitie om recreatie en toerisme langs de IJssel mogelijk te maken om aanvullende investeringen in met name geld. Om in samenwerking met de provincie en het waterschap invulling te kunnen geven aan een aantal projecten is voor de jaren 2024 en 2025 een bedrag ingebracht van € 50.000 per jaar ten laste van de reserve nader te bestemmen middelen.

#### Thema “in verbinding met onze inwoners”

De gemeenschap en de inwoner van Olst-Wijhe staan centraal en vanuit dat vertrekpunt worden belangen afgewogen. Niet het gemeentehuis met zijn mores is dominant, maar de samenleving in al haar diversiteit in onze dorpen en kernen met eigen gewoonten en tradities is onze oriëntatie. Het gaat hierbij om “de hartslag” van de organisatie (bestuur en medewerkers). We spreken uit dat we een “nabije” gemeente willen zijn maar niet op alle onderdelen.

In het strategisch raadsakkoord is opgenomen dat de gemeenteraad vroegtijdig aangehaakt wil worden bij initiatieven uit de samenleving, waarbij sprake is van overheidsparticipatie. Daarbij is ook het spanningsveld voor de gemeenteraad geduid als het gaat om rolneming. Als uitdaging is hierbij geformuleerd om samen te leren. In het plan van aanpak participatie is hier nader vorm en inhoud aan gegeven. In 2023 is een eenmalig bedrag beschikbaar voor de uitvoering van dit plan van aanpak en voor de jaren 2024 en 2025 is een bedrag in de kadernota ingebracht van respectievelijk € 90.000 en € 70.000. Uitgangspunt van dit programma is dat na uitvoering hiervan de uitgangspunten en werkwijzen zijn geïntegreerd in de reguliere werkwijze van onze organisatie en daarmee niet om structurele middelen vraagt. Deze bedragen worden dan ook gedekt uit de reserve nader te bestemmen middelen.

#### Thema “in verbinding met de raad”

Aan dit thema wordt vorm en inhoud gegeven langs de lijn van het ontwikkelen van een bestuursfilosofie waarin de samenwerking tussen college en gemeenteraad verder wordt ingevuld. Hiervoor zal een programma worden ontwikkeld.

Voor de kadernota zullen hiervoor geen middelen worden ingebracht.

#### Thema “in verbinding met onze omgeving”

In het bestuursakkoord is dit thema langs twee lijnen ingevuld. Op de eerste plaats langs de lijn van de verbinding tussen het gemeentebestuur en de Olst-Wijhese samenleving in de vorm van een actief participatiebeleid (zie ook thema “in verbinding met onze inwoners”) en op de tweede plaats langs de lijn van de samenwerking in de regio, nationaal en internationaal.

De eerste lijn wordt (gedeeltelijk) vorm gegeven op basis van de plannen van aanpak participatie en dienstverlening. Het gaat hierbij om de verdere inbedding van onder meer het “ja mits” in de bestuurlijke en ambtelijke cultuur. Hiervoor is een uitvoeringsprogramma dienstverlening opgesteld dat vanaf 2023 in uitvoering zal worden genomen. Voor de jaren 2024 en 2025 is hiervoor in de kadernota een bedrag van € 50.000 ingebracht. Evenals voor het programma participatie geldt hier dat na uitvoering van dit programma de werkwijzen zijn geïntegreerd in de reguliere werkwijze van onze organisatie en daarmee niet om structurele middelen vraagt. Deze bedragen worden dan ook gedekt uit de reserve nader te bestemmen middelen.

Het participatietraject “voorzieningshart Wesepe” kent een eigen traject en zal in 2024 worden voorzien van een afzonderlijke projectaanpak teneinde in 2025 (zoals afgesproken) opnieuw te kunnen starten. Voor deze kadernota worden hiervoor nog geen middelen ingebracht.

De tweede lijn heeft betrekking op onze samenwerkingskracht. Met grote opgaven in het verschiert realiseren we ons meer dan ooit hoe we in verhouding staan met de wereld om ons heen. We kunnen

en willen die grote opgaven niet klaren zonder onze partners in de gemeenschap van Olst-Wijhe, niet zonder onze partners in de buurgemeenten, binnen de regio Zwolle, de provincie Overijssel, "Den Haag" en ja ook: "Brussel".

Dit vraagt om versterking van de (strategische) ondersteuning van de bestuurders. Voor de kadernota 2024-2027 wordt hier vanaf 2025 € 80.000 ingebracht.

### 3.4 Nieuw beleid

Aanvullend op de uitvoeringsagenda bestuursakkoord worden op de volgende thema's van het bestuursakkoord nog nadere voorstellen voor nieuw beleid gedaan.

| Kadernota 2024-2027 Nieuw Beleid                         | 2024           | 2025           | 2026           | 2027           |
|----------------------------------------------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| Aankoop grond, toerekening rentelasten                   | -27.000        | -27.000        | -27.000        | -27.000        |
| Aanpassing MJIP 2024-2027                                | 0              | 0              | 0              | 0              |
| Regio Zwolle                                             | -98.307        | -115.483       | -130.251       | -137.537       |
| Indexering secundaire organisaties                       | -8.336         | -8.336         | -8.336         | -8.336         |
| Verduurzaming Maatschappelijk vastgoed - instellen fonds | pm             | pm             | pm             | pm             |
| Verduurzaming gemeentehuis                               | pm             | pm             | pm             | pm             |
| I-uitvoeringsplannen                                     | -43.000        | -33.000        | -30.000        | -30.000        |
| Stelpost onvoorzien verlagen                             | 150.000        | 150.000        | 150.000        | 150.000        |
| <b>Saldo Nieuw Beleid Kadernota 2024-2027</b>            | <b>-26.643</b> | <b>-33.819</b> | <b>-45.587</b> | <b>-52.873</b> |

#### Thema "woningbouw"

In het kader van de "focus wonen" is besloten om in Olst-zuid gronden aan te komen als mogelijke toekomstige uitbreidingslocatie. De hieruit voortvloeiende rentelasten zijn opgenomen in deze kadernota opgenomen onder "nieuw beleid".

#### Thema "leefbaarheid"

Het meerjareninvesteringsprogramma (MJIP) is geactualiseerd voor 2024-2027. Deze actualisering brengt voor de jaren 2024-2027 nog geen extra jaarlasten met zich mee omdat de investeringen kunnen worden gedekt uit het beschikbare budget. Vanaf 2028 moet echter rekening worden gehouden met extra lasten van € 81.000 oplopend naar € 160.000 in 2029. Vooralsnog wordt uitgegaan van volledige uitvoering van het MJIP met als aantekening dat in de toekomst nog een nadere afweging gemaakt moet worden over de vraag hoe vanaf 2028 om te gaan met de uitvoering van het MJIP. Deze nadere afweging vindt plaats bij actualisering van het MJIP die elke twee jaar wordt uitgevoerd.

#### Thema "economie (en recreatie en cultuur)"

In de Regio Zwolle wordt met 22 gemeenten, 4 provincies, ondernemers, onderwijs en maatschappelijke organisaties samengewerkt aan brede welvaart voor alle huidige en toekomstige inwoners en ondernemers in de regio Zwolle. Er is gewerkt aan een nieuwe strategische Meerjarige Agenda Regio Zwolle 2024-2028. Deze meerjarige agenda bestaat uit twee inhoudelijke uitvoeringslijnen:

- Economie en Arbeidsmarkt;
- Duurzame groei en leefkwaliteit (gedeeltelijk te koppelen aan het thema leefbaarheid).

Om de doelstellingen waar te kunnen maken vraagt dit op de onderdelen public affairs, communicatie het faciliteren van de netwerksamenwerking en de organisatiekracht om aanvullende (financiële) inzet van de partners. Om de basis te versterken en alle vier (facultatieve) opgave gerichte actielijnen verder in uitvoering te kunnen nemen is een verhoging van de bijdrage per inwoner nodig van € 6,97 per inwoner in 2024 en oplopend naar ruim 9 euro per inwoner in 2027. Naast de verhoging van onze bijdrage is € 12.500 euro per jaar tot en met 2028 nodig voor inhoudelijke ambtelijke ondersteuning op

de uitvoeringslijn duurzame groei en leefkwaliteit. Deze uitvoeringslijn zal na twee jaar worden geëvalueerd.

#### Thema "ontwikkelrichting organisatie gemeente Olst-Wijhe"

##### I-uitvoeringsplannen

Zoals reeds gemeld bij autonome ontwikkelingen staat onze gemeente voor grote maatschappelijke opgaven waarbij data en digitalisering een belangrijke rol spelen. Naast autonome ontwikkelingen wordt op basis van I-uitvoeringsplannen voorzien dat op de verschillende domeinen in de jaren 2024, 2025 respectievelijk € 43.000 en € 33.000 nodig zijn en vanaf 2025 € 30.000 structureel.

#### Thema "Financieel kader"

##### Post onvoorzien

Dit thema uit het bestuursakkoord gaat onder meer in op het onderdeel "reëel begroten". In bijgaand uitvoeringsprogramma is aangegeven dat ambtelijk-bestuurlijk afspraken worden gemaakt over de wijze waarop wordt omgegaan met het niet uitvoeren van beleidsvoornemens. In aanvulling hierop kan de hoogte van de post onvoorzien worden heroverwogen. Deze post is in het kader van de heroverweging structureel opgehoogd naar € 200.000 om de financiële risico's te verminderen. Gelet op het geschetste financiële meerjarenperspectief en het streven om te komen tot uitvoering van het bestuursakkoord is ervoor gekozen om deze post onvoorzien structureel met € 150.000 te verlagen.

## 4 FINANCIËEL BELEIDSKADER

De autonome ontwikkelingen, het saldo uitwerking Meicirculaire, de uitvoeringsagenda bestuursakkoord en het nieuwe beleid laat het volgende financiële meerjarenperspectief zien.

| Meerjarenbeeld begroting 2024-2027                 | 2024           | 2025           | 2026              | 2027              |
|----------------------------------------------------|----------------|----------------|-------------------|-------------------|
| Saldo begroting 2023-2027 tot en met heden         | 1.662.886      | 2.298.980      | 419.561           | 419.561           |
| Saldo uitwerking Meicirculaire 2023                | 1.830.851      | 1.862.269      | 1.599.135         | 1.413.972         |
| Saldo verwachte autonome ontwikkelingen            | -2.804.134     | -3.149.205     | -3.164.205        | -3.093.893        |
| Saldo uitvoeringsagenda Bestuursakkoord            | -417.500       | -497.500       | -497.500          | -497.500          |
| Nieuw Beleid Kadernota 2024-2027 en volgende jaren | -26.643        | -33.819        | -45.587           | -52.873           |
| <b>Saldo meerjarenbeeld begroting 2024-2027</b>    | <b>245.460</b> | <b>480.725</b> | <b>-1.688.596</b> | <b>-1.810.733</b> |

Voor de beoordeling door de Provincie wordt gekeken naar het structurele begrotingssaldo. Op basis van bovenstaande inbreng komt dat uit op:

| Structureel begrotingssaldo 2024-2027        | 2024           | 2025           | 2026              | 2027              |
|----------------------------------------------|----------------|----------------|-------------------|-------------------|
| <b>Structureel begrotingssaldo 2024-2027</b> | <b>221.333</b> | <b>329.195</b> | <b>-1.874.620</b> | <b>-1.996.757</b> |

Zoals reeds aangegeven heeft de gemeenteraad na de verkiezingen in 2022 een Strategische Raadsagenda (SRA) opgesteld en is op basis daarvan het bestuursakkoord "Focus en Verbinding 2022-2026" opgeleverd. Bij de begroting 2023 is nog geen rekening gehouden met de financiële vertaling dit bestuursakkoord. Wel is een aantal voorstellen gedaan om op belangrijke onderwerpen uit het bestuursakkoord "van de wal te komen" zodat uw raad na het maken van afwegingen bij deze kadernota snel vervolgstappen kan maken.

Uitgangspunt blijft om conform het bestuursakkoord kaders te geven voor een structureel en reëel evenwicht van de meerjarenbegroting 2024-2027. Dit echter wel vanuit de context van grote financiële onzekerheden in het meerjarenperspectief als gevolg van de hierboven geschetste ontwikkelingen en de bestuurlijke ambities die zijn verwoord in het bestuursakkoord. Helaas moet worden vastgesteld dat de financiële onzekerheid voortduurt en dat het financieel meerjarenperspectief ten opzichte van begroting 2023 is verslechterd. Dit als gevolg van autonome ontwikkelingen aan de kostenkant (€ 3,0 miljoen) versus onvoldoende dekking vanuit de rijksoverheid (€ 1,5 miljoen). Dit betekent dat weliswaar voor de jaren 2024 en 2025 nog een nipt sluitende begroting kan worden gepresenteerd maar dat voor de jaren 2026 en 2027 een geprognostiseerd tekort ontstaat van € 1,8 miljoen.

In de bijlage van de kadernota 2024-2027 is door middel van het uitvoeringsprogramma de benodigde realisatiekracht in beeld gebracht en financieel vertaald om tot volledige uitvoering van het bestuursakkoord over te kunnen gaan. Ook is het noodzakelijke nieuwe beleid in deze kadernota meegenomen.

Het uitvoeringsprogramma is getoetst aan de uitkomsten en conclusies van de heroverwegingsoperatie die in 2021 is uitgevoerd.

Hierbij is focus gelegd op het thema "wonen" waarvoor reeds in 2021 is gekozen bij afronding van de heroverwegingsoperatie. Daarbij is op dat moment een deel van de bezuinigingen ingezet om aan dit thema invulling te kunnen geven met als doel om te komen tot realisering van 1000 tot 1200 woningen over een periode van 10 jaar. Dit vanuit de gedachte "heroverwegen met perspectief". Inmiddels is deze ambitie volledig in uitvoering genomen en worden de nodige randvoorwaarden geschapen om de realisering van deze ambitie ook voor de komende jaren te continueren.

Naast het thema wonen kan worden vastgesteld dat het thema “klimaat en energie” ook in uitvoering kan worden genomen omdat hiervoor vanuit het rijk de nodige (structurele) middelen beschikbaar worden gesteld en niet om een nadere afweging vragen bij de kadernota. Dit geldt eveneens voor de ambities uit het bestuursakkoord op het gebied van sport en gezondheid waarbij de zogenoemde GALA-regeling het benodigde financiële kader biedt om deze te realiseren.

De overige ambities op de verschillende thema's uit het bestuursakkoord vragen om aanvullende financiële middelen dan wel om het op onderdelen terugdraaien van bij de heroverweging genomen besluiten teneinde deze te kunnen realiseren.

Ondanks het verslechterende financiële meerjarenperspectief stellen wij voor om in te stemmen met de uitvoeringsagenda bestuursakkoord “focus en verbinding 2022-2026” en het nieuwe beleid op basis van de volgende overwegingen.

- Autonome factoren zowel aan de inkomstenkant (m.n. uitkeringen vanuit de rijksoverheid) als aan de uitgavenkant (m.n. inflatie en rente) maken het prognotiseren van een (sluitend) meerjarenperspectief uitermate complex zo niet onmogelijk. Daarmee is sprake van een zeer beperkte “hardheidswaarde” zeker wanneer dit een langere termijn bestrijkt.
- Op basis van de voorjaarsnota wordt door de VNG gesteld dat gemeenten vanaf 2026 structureel € 3 miljard minder beschikbaar hebben voor het uitvoeren van gemeentelijke taken en nadrukkelijk inzet zal worden gepleegd om dit om te buigen. Vooruitlopend op de uitkomsten van deze onderhandelingen keuzes te maken in het uitvoeringsprogramma en het nieuwe beleid is te prematuur.
- De uitvoeringsagenda en het nieuwe beleid hebben vanuit financieel perspectief een beperkte en overzienbare invloed op de totale financiële huishouding van de gemeente.
- Na de recente heroverweging zou een nieuwe heroverwegingsoperatie nodig zijn om een nadere afweging te kunnen maken tussen enerzijds de uitvoeringsagenda en het nieuwe beleid en anderzijds het bestaande beleid. De autonome ontwikkelingen van zowel de inkomsten als de uitgaven zijn van een dusdanige onzekerheid dat een dergelijke operatie op dit moment zowel bestuurlijk als maatschappelijk als zeer onwenselijk wordt gezien.
- Door sluitende jaarschijven 2024 en 2025 ontstaat in tijd gezien ruimte om in 2025 een zogenoemde tussenevaluatie uitvoering bestuursakkoord op te leveren waarbij eventueel nadere afwegingen gemaakt kunnen worden op basis van het dan bekende financiële meerjarenperspectief. Dit kan in een ongunstig scenario leiden tot een nieuwe heroverwegingsoperatie in 2025.

Voor het jaar 2024 is sprake van een “overzienbaar” geprognostiseerd tekort dat kan worden gedekt door incidentele kosten die in deze jaarschijf zijn opgenomen te dekken door incidentele middelen vanuit de reserve “nader te bestemmen middelen”. Daarmee is sprake van een sluitende begroting voor de jaarschijven 2024 en 2025.

Deze keuze leidt ertoe dat In 2024 en 2025 de volgende incidentele lasten onttrokken aan de reserve nader te bestemmen middelen.

| Reserve Nader te bestemmen middelen:<br>onttrekking incidentele budgetten | 2024           | 2025           |
|---------------------------------------------------------------------------|----------------|----------------|
| Autonome ontwikkelingen:                                                  |                |                |
| - Implementatie Omgevingswet                                              | 330.000        |                |
| - Toekomstvisie Bibliotheek Wijhe                                         | 54.000         |                |
| - I-uitvoeringsplannen                                                    | 24.000         | 29.000         |
| Economie (en recreatie en cultuur):                                       | 50.000         | 50.000         |
| - Gebiedsmanager                                                          |                |                |
| In verbinding met onze inwoners:                                          | 50.000         | 50.000         |
| - Uitvoeringsprogramma dienstverlening                                    |                |                |
| - Uitvoeringsprogramma overheidsparticipatie                              | 90.000         | 70.000         |
| <b>Mutatie reserve Nader te bestemmen middelen</b>                        | <b>598.000</b> | <b>199.000</b> |

Op basis van de jaarrekening 2022, de begroting 2023-2026 en bovenstaande incidentele onttrekkingen is het saldo van de reserve nader te bestemmen middelen bepaald op:

| Reserve Nader te bestemmen middelen       | 2024      | 2025      | 2026      | 2027      |
|-------------------------------------------|-----------|-----------|-----------|-----------|
| Saldo reserve Nader te bestemmen middelen | 6.761.839 | 6.751.839 | 6.741.839 | 6.731.839 |

#### Risico

Het voorgestelde scenario herbergt uiteraard financiële risico's in zich (o.a. door het structureel verlagen van de post onvoorzien). Hier staat echter tegenover dat in de afgelopen periode de financiële buffers zijn opgebouwd:

- De heroverwegingsoperatie is mede ingezet om de financiële buffers van de gemeente te versterken
- Overschotten uit de afgelopen jaren zijn toegevoegd aan de reserve nader te bestemmen middelen.

Ofwel: de gemeente beschikt over een gezond financieel weerstandsvermogen hetgeen de geschetste risico's verantwoord maken temeer daar medio 2025 een tussenevaluatie wordt ingebouwd.

De hierboven geschetste lijn vindt steun bij het recent verschenen essay-bundel “fundament voor grote opgaven” over (on)zekerheid in de financiële verhoudingen tussen overheden uitgebracht door de raad voor het openbaar bestuur (ROB). Door de ROB benoemde thema's hierbij zijn onder meer:

- Onzekere en incidentele rijksuitkeringen maken begroten voor gemeenten lastig;
- Bezuinigen met goed gevulde reservepotten? Dat kan anders ofwel het failliet van structureel financieel evenwicht?

De ROB schetst daarmee haarscherp de dilemma's van de te maken afwegingen door gemeenten in algemeen en ook door onze gemeente. Dit essay is als bijlage aan deze kadernota toegevoegd.

## 5 Toetsingkader en Begrotingsrichtlijnen 2024-2027

### 5.1 Toetsingsaspecten Gedeputeerde Staten begroting 2024-2027

In de begrotingscirculaire 2024 van 8 mei 2023 hebben Gedeputeerde Staten een aantal algemene uitgangspunten geformuleerd voor de begroting 2024. Bij de beoordeling gebruikt de provincie het Gemeenschappelijk Financieel Toezichtkader 2020 Gemeenten (GTK) in samenhang met de bedragen uit de meicirculaire 2023.

#### Maatschappelijke ontwikkelingen

In de circulaire wordt ingegaan om de maatschappelijke ontwikkelingen die beleid en financiën van gemeenten beïnvloeden waarbij met name wordt ingegaan op de oorlog in Oekraïne, de vluchtelingencrisis, inflatie en de arbeidsmarkt. De provincie vraagt gemeenten duidelijk toe te lichten welke keuzes worden gemaakt bij de verwerking van de onzekerheden in de begroting.

#### Financiële ontwikkelingen

De provincie verwacht in het voorjaar 2023 meer duidelijkheid over het uitvoeringsplan nieuwe financieringssystematiek tussen Rijk en gemeenten. Wanneer de meicirculaire 2023 hierover geen duidelijkheid biedt is de verwachting dat de betrokken partijen weer met elkaar in gesprek gaan over de meerjarenraming in begroting 2024 van gemeenten. Bij de beoordeling gebruikt de provincie dat de bedragen uit meicirculaire.

#### Inflatie- prijsstijgingen

Het kabinet kondigde in de najaarsnota 2022 aan dat er in de Voorjaarsnota van 2023 een extra prijsbijstelling komt. Daarbij kijkt het kabinet naar de inflatieontwikkeling voor 2022. Het gaat volgens de Najaarsnota op circa € 0,3 miljard per jaar en circa € 0,4 miljard vanaf 2026.

#### Opschalingskorting

Sinds 2015 hebben gemeenten te maken met een korting op het gemeentefonds. De rijksoverheid legt de opschalingskorting op omdat gemeenten door gedwongen opschaling kosten zouden besparen. De verplichte opschaling is inmiddels afgeschaft maar de bijhorende opschalingskorting niet. Het niet afschaffen van de opschalingskorting heeft geleid tot veel kritiek bij gemeenten. De rijksoverheid heeft in de afgelopen jaren tijdelijk het oplopen van de opschalingskorting geschrapt maar vanaf 2026 staat deze korting wel weer in de cijfers. Het gaat dan om een structurele korting voor onze gemeente van ruim € 800.000. De VNG is ook hierover in gesprek met het kabinet.

### 5.2 Begrotingsrichtlijnen 2024-2027

#### **Algemeen**

De Beleids- en financiële begroting 2024-2027 wordt gebaseerd op de beleids- en financiële begroting 2023-2026 vastgesteld door de raad d.d. 7 november 2022, inclusief de begrotingswijzigingen 2023 tot en met 10 juli 2023. Financiële mutaties 2024-2027 als gevolg van voorziene autonome ontwikkelingen, ontwikkelingen in bestaand beleid en ontwikkelingen in de algemene uitkering, zoals opgenomen in de kadernota 2024-2027 worden verwerkt in de ontwerpbegroting 2024-2027.

#### ***Loonkostenmutatie gemeentepersoneel***

In de begroting 2024-2027 moet rekening worden gehouden met de ontwikkelingen in de Cao Gemeenten én ontwikkelingen met betrekking tot de sociale lasten en de werkgeverpremies. De Cao Gemeenten loopt door tot 1 januari 2024. In de CAO 2023 is onder andere afgesproken dat er een structurele salarisverhoging per 2 januari 2023 geldt van een nominaal bedrag van € 240,- voor elke salarisschaal en daarna en hier boven op een stijging met 2%. Rekening houdende met de Cao 2023, de nog steeds hoge inflatie in 1<sup>e</sup> kwartaal 2023 én op basis van recent afgesloten CAO's in andere sectoren, bestaat de verwachting dat voor het jaar 2024 rekening moet worden gehouden met een stijging van tenminste 3% van de loonsom, ten opzichte van de formele salarisbedragen die gelden per 2 januari 2023.

Ook dient rekening te worden gehouden met een stijging van 1% in verband met verhoging van de werkgeverpremies. De loonkosten van het gemeentepersoneel worden gebaseerd op de vastgestelde formatie en de feitelijke loonkosten én rekening houdend met genomen besluiten met rechtspositionele consequenties.

### **Prijsmutatie (algemeen)**

Voor 2024 wordt de prijsontwikkeling en daarmee de indexering ingeschat op 3,9%. Deze indexering is conform bestaand beleid gebaseerd op het Indexcijfer voor Materiële Overheidsconsumptie (IMOC), zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan (CEP 2023) van het Centraal Planbureau dat in maart 2023 is gepubliceerd.

In het verleden werd, gelet op de financiële positie van onze gemeente, rekening gehouden met een prijsmutatie van 0%, met uitzondering van de contractueel afgesproken prijsmutaties. De 0% *prijsmutatie* is ook van toepassing op subsidies, die de gemeente verstrekt aan instellingen, verenigingen etc.

De meerjarenraming wordt opgesteld op basis van constante prijzen. Dit betekent dat de meerjarenraming wordt gebaseerd op het prijsniveau van het begrotingsjaar en er in latere jaren geen verdere indexering wordt toegepast.

### **Loonkosten- en prijsmutatie professionele welzijnsinstellingen**

Voor compensatie van de loonkostenmutatie van primaire voorzieningen gelden ten opzichte van 2023 de landelijke richtlijnen voor de CAO Welzijn en cao-bibliotheek (publicatie VNG). De 0% prijsmutatie geldt ook voor verstrekte subsidies aan instellingen voor primaire voorzieningen.

### **Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen/samenwerkingsverbanden**

Er wordt uitgegaan van de door de gemeenschappelijk regelingen/samenwerkingsverbanden laatst vastgestelde (meerjaren)begroting (2023 of 2024) en de wijzigingen daarop op basis van de door de samenwerkingsverbanden vastgestelde begrotingswijzigingen, tenzij er andere afspraken zijn gemaakt.

Eventuele financiële consequenties van besluitvorming door de regio (waaronder DOWR-bedrijfsvoering) die buiten het genoemde kader vallen worden afzonderlijk gemeld bij de behandeling van de Beleids- en financiële begroting 2024-2027.

## **Algemene heffingen**

### **A. Gemeentelijke belastingen (algemene middelen)**

#### *1. Onroerendezaakbelastingen*

Eigenarenbelasting woningen en eigenaren- en gebruikersbelasting niet-woningen.

Voor 2024 wordt voorgesteld de opbrengst met 3,9% te verhogen, zijnde het percentage van de prijsindexering.

#### *2. Toeristenbelasting*

Voor de toeristenbelasting is het besluit betreffende vaststelling belastingverordeningen 2023 en het tarief toeristenbelasting 2024 van 7 november 2022 het uitgangspunt. Overeenkomstig dit besluit is het tarief voor 2024 € 1,50 per overnachting.

## **B. Heffingen en rechten**

### **1. Rioolheffing**

Het Gemeentelijk Rioleringsplan 2022-2028 Olst-Wijhe is vastgesteld in de raad van 1 november 2021. Kaderstelling voor de berekening van de tarieven maakt hier onderdeel van uit. Het uitgangspunt is dat de heffing 100% kostendekkend is voor de totale kosten rioleringszorg.

### **2. Afvalstoffenheffing**

De tarieven worden gebaseerd op de meest actuele ramingen voor het verzamelen en verwerken van afval. Het uitgangspunt is dat de tarieven 100% kostendekkend zijn. Voorgesteld wordt om de tarieven - zoals gebruikelijk - vast te stellen bij de behandeling van de Beleids- en financiële begroting.

### **3. Overige leges, rechten en tarieven**

Voor overige leges, rechten en tarieven voor gemeenschapsvoorzieningen hanteren we voor 2024 een stijgingspercentage van 3,9%, gebaseerd op gegevens van het Centraal Planbureau (CPB) vanwege de optredende inflatie. Hierbij wordt opgemerkt dat de rijksoverheid er vanuit gaat dat gemeenten een percentage van 7% hanteren. Op basis hiervan wordt ook de compensatie van de algemene uitkering berekend. Uitzondering hierop zijn de leges waarvan de tarieven wettelijk worden bepaald (zoals tarieven paspoorten en rijbewijzen).

### **Rentepercentages**

Voor de wijze van toerekening van rente gelden voorschriften. Op grond van de notitie rente 2017 van de commissie BBV moeten de rentekosten moeten aan de desbetreffende taakvelden worden toegerekend met behulp van een (rente)omslag welke binnen een marge van 0,5% mag worden afgerond.

In de notitie Grondbeleid in begroting en jaarstukken 2019 is aanvullend bepaald dat de toe te rekenen rente aan de taakvelden 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur en 8.2 Grondexploitatie (die vervolgens mag worden toegevoegd aan de post voorraden, bouwgronden in exploitatie (BIE)) moet worden gebaseerd op de daadwerkelijk betaalde rente over het vreemd vermogen.

De inflatie is momenteel hoog. Daarom wil de centrale bank de vraag afremmen met een hogere rente. De ECB heeft recent de beleidsrente recent al meerdere keren verhoogd.

Daardoor is ook de rente voor tijdelijk op te nemen financieringsmiddelen met een korte looptijd "kortgeld" opgelopen tot circa 3%.

Daarom wordt voor begrotingsjaar 2024 en de volgende jaren voorgesteld 3% aan te houden (was 0,5%).

Vanwege de gestegen rente is de verwachting is dat voor de begroting 2024-2027 voor de grondexploitatie een rentepercentage van 2,19% (was 1,59%) moet worden gehanteerd.

Op basis van de huidige inzichten kan voor de (overige) aan taakvelden toe te rekenen rente (evenals het geval is voor de begroting 2023-2026) een omslagpercentage van 1,5% kan worden gehanteerd.

Deze berekeningen worden bij het voorbereiden van de begroting 2024 geactualiseerd aan de hand van geactualiseerde begrotingscijfers over 2024 en monetaire ontwikkelingen. Ook voor de berekening van kapitaallasten van toekomstige investeringen wordt het percentage van 1,5% gehanteerd.

Aan voorzieningen die op contante waarde zijn gewaardeerd wordt rente toegevoegd gelijk aan het percentage waarmee de voorzieningen contant zijn gemaakt.

Voor rentebijschrijving aan de reserves wordt het hiervoor benoemde Indexcijfer 2024 voor Materiele Overheidsconsumptie (IMOC) aangehouden i.c. 3,9%. Een uitzondering geldt voor de reserve die dient als dekking voor kapitaallasten van investeringsuitgaven (bestemmingsreserve kapitaallasten gemeentehuis). Hier wordt voor de rentebijschrijving een percentage gelijk aan de oorspronkelijke omslagrente gehanteerd.

### **Verloop inwoners en woningen**

Voor berekeningen van het meerjarig financieel perspectief worden onderstaande ramingen aangehouden. Deze aantallen zijn onder andere van belang voor de berekening van de algemene uitkering en de OZB-ontvangsten.

Tabel verloop inwoners en woningen

| Stand per:     | Inwoners *) | Woningen **) |
|----------------|-------------|--------------|
| 1 januari 2023 | 18.681      | 7.980        |
| 1 januari 2024 | 18.781      | 8.080        |
| 1 januari 2025 | 18.881      | 8.180        |
| 1 januari 2026 | 18.981      | 8.280        |
| 1 januari 2027 | 19.081      | 8.380        |

\*) De stand per 1 januari 2023 is het definitief door het CBS vastgestelde bevolkingscijfer. Voor de jaren 2024-2027 is rekening gehouden met een voorzichtige inschatting van de bevolkingsontwikkeling (jaarlijks verhoging: 100 inwoners).

\*\*) De stand per 1 januari 2023 (aantal verblijfsobjecten met een woonfunctie) is gebaseerd op de gegevensverzameling via de Landelijke voorziening Basisregistraties Adressen en Gebouwen (LV BAG). De toename van het aantal woningen (verblijfsobjecten) vanaf 2023 is gebaseerd op het Programmaplan Focus op Wonen (1.000 woningen in 10 jaar, jaarlijkse toename 100 woningen).

## **BIJLAGE 1**

### **Uitvoeringsagenda bestuursakkoord 2022-2026 “Focus en verbinding”**

Deze uitvoeringsagenda is reeds vastgesteld in maart 2023 als gevolg waarvan op een aantal onderdelen de tekst achterhaald is door de actualiteit.

## **BIJLAGE 2**

### **Essay “Fundament voor grote opgaven”**

Raad voor het openbaar bestuur.